

Helge Larsen

Interview ved Ellen Nørgaard

Ellen Nørgaard: De er cand.mag. Hvorfor valgte De at læse?

Helge Larsen: Da jeg gik ud af gymnasiet lovede jeg mig selv aldrig at vende tilbage til skolen. Jeg ville læse statsvidenskab og det gjorde jeg et halvt år, i efteråret 1934. Men jeg savnede mine gamle skolefag; historie og dansk, og desuden var en cand.polit.s udsigter den gang næsten udelukkende ansættelse i centraladministrationen. Så besluttede jeg at læse cand.mag. i stedet for. Det var nu ikke min tanke at blive gymnasielærer, jeg ville gerne gå ind i bladvirksomhed. Da jeg blev færdig i 1942 gik jeg op på Politiken og spurgte om de kunne bruge mig. Og så blev jeg sekretær hos tidligere chefredaktør Valdemar Koppel. Jeg bistod ham med at skrive »af Politikens Historie« til jubilæet i 1944. Koppel var en fremragende skribent, og det var en lærerig tid. Koppel måtte tage til Sverige i efteråret '43. I de følgende år var jeg med til at samle stof ind til værket »De 5 lange Aar« sammen med senere professor Erik Rasmussen, – et værk Gyldendal udgav og som professor Johannes Brøndsted var hovedredaktør for. Desuden var jeg sekretær for Det radikale Venstre i tre år 1943-45.

Jeg fik tilbudt at blive arkivar ved Politiken, men da de ikke kunne love mig at jeg ville komme til at skrive, søgte jeg over i gymnasieskolen.

EN: De har været gymnasielærer i mange år, har dette område haft Deres særlige interesse?

HL: Jeg tog pædagogikum på Vestre Borgerdydskole og dér havde jeg nogle dejlige elever. Det afgjorde mit valg af skolen. Jeg fik mit første vikariat på Øster Søgades Gymnasium, da lektor Paul Holt blev sendt til Neuengamme i 1944, og det beholdt jeg i halvandet år fordi han gik ind i politik da han kom hjem derfra. Jeg blev efterhånden mere og mere grebet af lærerarbejdet, men det kneb med at få faste stillinger. Jeg tog også pædagogikum ved seminarierne. I 1949 fik jeg en stilling ved gymnasiet i Nykøbing Falster og der blev jeg i 16 år. Jeg befandt mig godt blandt de unge og så var jeg optaget af historie. Der var mangel på gymnasielærere i 50erne og begyndelsen af 60erne og jeg fik tillagt flere fag, både oldtidskundskab og den lille latinprøve, og et år havde jeg hele 32 historietimer om ugen. Men alle skoleformer har min interesse og jeg

Foreningen »De historiestuderende« holder julefest i »Bellmann kälaren« 1938. Foruden Helge Larsen med cigaret i munden ses bl.a. den nuværende hofmarskal Hans Sølvhøj. (Foreningens arkiv).

har gået i eller arbejdet i dem alle, både i rytterskole, en friskole, en katedralskole, en privat gymnasieskole og til sidst en kommunal gymnasieskole. I 1956-64 var jeg medlem af folketinget, valgt på Lolland-Falster, men beholdt min tilknytning til skolen.

EN: De blev minister i studenteroprørets og ungdomsoprørets år, skelnede De mellem disse bevægelser?

HL: Nej, det gjorde vi ikke i begyndelsen, senere blev jeg klar over at der lå mere bag ungdomsoprøret.

Studenteroprøret overraskede mig ikke, – kravet om medbestemmelse havde vi mærket i gymnasieskolen. Vi prøvede forskellige modeller mens jeg var rektor i Gladsaxe 1965-68. Lærerne ville have et repræsentativt system og eleverne ville have stormøder. De blev lagt efter skoletid. Efter et halvt år syntes eleverne ikke at møderne fungerede.

Så etablerede vi et elevråd der fungerede godt, eleverne kom med mange gode forslag.

Jeg havde disse erfaringer fra gymnasiet og studenternes krav om medbestemmelse overraskede mig ikke.

I 1961 var der blevet nedsat en universitetsadministrationskommission og den afgav betænkning i 1968. Betænkningen var ret konservativ, der var f.eks. ingen medbestemmelse for studerende. Senere departementschef Bjørn Brynskov var mig en god rådgiver og ved en fest på universitetet gik jeg længere end betænkningen med hensyn til yngre læreres medindflydelse. Min imødekommenhed forbavsede mange. Jeg ønskede i og for sig ikke at kritisere professorvældet, men med det stærkt voksende studentertal kunne professorerne ikke klare både det administrative, det forskningsmæssige og det undervisningsmæssige, – kritikken mod professorvældet var på mange punkter uberettiget.

Studenteroprøret var et oprør mod de gammeldags forhold ved universiteterne og de studerende havde ret i at der hverken var uddannelsespladser nok eller lærere nok og meget af kritikken af at undervisningen var kedelig og uvæsentlig var også berettiget. Alt dette var langt de fleste studerende enige i. Samtidig var der imidlertid en lille gruppe der ville noget mere, der havde et politisk engagement og dette engagement faldt sammen med ungdomsoprørets.

Studenteroprøret havde en parallel i hele Vesteuropa. Og ingen af os var nok dengang i stand til at forudsige at presset af unge på universiteterne ville blive så voldsomt. Vi forsøgte at udbygge de videregående uddannelser så godt vi kunne. Inden jeg kom til var Odense Universitet og DLH i gang. Og i de første måneder jeg var minister fik jeg en bevilling på 1250 millioner igennem folketinget. Den skulle bruges til at udbygge de videregående uddannelser over 5, senere 6 år. Men det var jo ikke sådan at få et universitet op at stå og det kunne hverken studerende eller folketingsmænd rigtigt forstå.

EN: Hvad mener De der kom ud af studenteroprøret?

HL: Der kom meget godt ud af det. Vi fik en lov om universiteterne, indtil 1969 havde Københavns Universitet hvilet på kongelige anordninger, nu blev det fastslået, at universiteterne var statsuniversiteter med indre selvstyre. Desuden blev den skarpe sondring mellem professorer og andre lærere ophævet. Det tredje var at studerende fik medbestemmelse; det var jeg fra første færd indstillet på at de skulle have, det var formen vi diskuterede. Min opfattelse var, at medbestemmelsen skulle erhverves via almindelige valgeregler, så ville mindretallet kunne blive hørt. Resultatet blev 50 % til henholdsvis lærer og studerende i studienævnene. $\frac{1}{3}$ til studerende og $\frac{2}{3}$ til lærere i de øvrige organer. Jeg stillede regeringspartierne valget mellem 25 % og 33 % repræsentation til de studerende. Valget faldt på de 33 %.

I de første år efter lovens ikrafttræden var der ifølge hvad jeg har fået oplyst, for mange møder og for megen snak, men i dag fungerer den stort set fornuftigt de fleste steder. Jeg ville desuden gerne have gennemført at nybagte studenter ikke kunne gå ind i styrende organer, jeg mente de første skulle have et vist kendskab til universiteternes forhold, men dette lod sig ikke gennemføre.

EN: RUC blev oprettet i Deres ministertid, hvad var intentionerne og hvad blev resultaterne?

HL: Der var en voldsom diskussion om placeringen af de nye universiteter. Der blev enighed om at et skulle lægges i Ålborg, Københavns Universitet var desuden så trængt, at der var behov for at lægge et i nærheden af dette til aflastning. Det skulle have samme fagkreds som Københavns Universitet og et fagligt samarbejde således, at den studerende kunne gå fra et universitet til et andet. Det var også meningen at de naturvidenskabelige fag skulle udbygges i Roskilde, men dette strandede. Desuden skulle der være adgang til forsøg ved RUC. RUC gik i gang og fik sit

eget præg. Der kom en studenterrepræsentation før der kom studenter, hvad jeg ikke var enig i. Men RUCs første rektor, Erling Olsen, havde dygtige folk med. Videnskabssyn og forsøg blev nok overspillet i begyndelsen, hvad må betegnes som fødselsveer. I dag kan vi konstatere at vi efter nogle problemer har et nyt universitet hvis kandidater ikke har haft mere besvær ved at få arbejde end andre. Så jeg går ud fra at det har en blivende plads.

EN: 9-punktsprogrammet blev vedtaget i Deres ministertid, – hvad var baggrunden og hvad blev resultaterne?

HL: Dette var en del af det arbejde i ministeriet jeg satte mest pris på. En kommission om undervisningspligtens udvidelse var blev nedsat og den afgav betænkning kort efter min tiltrædelse. Og K. B. Andersen drillede mig med hvad jeg ville gøre ved den. Regeringspartierne var nemlig uenige om undervisningspligtens udvidelse, idet de konservative ligesom socialdemokraterne gik ind for en udvidelse, mens Radikale og Venstre var delt i spørgsmålet om udvidelse. Der måtte derfor findes en formulering alle kunne være enige om. Min idé blev så at kode det sammen

med andre reformforslag og det blev så 9-punktsprogrammet. Det blev vedtaget af et enigt folketing. Nogle radikale og repræsentanter fra Venstre undlod at stemme på grund af forslaget om undervisningspligtens udvidelse. 9-punktsprogrammet dannede ikke grundlaget for en enhedsskole, men en **udelt** skole. Og for mig er det et helligt princip, at når alle børn går i skole, hvad de gør i Danmark – og skal gå i skole, kan man ikke tillade sig at sortere dem.

Personligt mener jeg at man heller ikke kan tillade at de får karakterer, men et forslag derom lod sig ikke gennemføre. Jeg mener ikke dermed at sige at børn er ens, skal behandles ens eller lære det samme, tværtimod. Men de fag der ikke er boglige skulle have en lige så stor plads som de boglige og den samme vægt. Der skulle også være plads i skolen til håndens folk. Denne intention i 9-punktsprogrammet er ikke gennemført. Og det var et kompromis at undervisningen i nogle fag kunne gennemføres på to niveauer.

EN: De beskæftigede Dem med de frie skolers forhold i Deres minister-tid?

HL: Ja, reglerne for disse skolers økonomi blev mere ensartede i perioden, alle skoler skulle have 85 % af deres udgifter dækket. Dermed blev det også fastslået, at skolerne skulle være selvejende institutioner og ikke privat ejede. Ministeriet skal føre tilsyn med at tilskuddet ikke misbruges, men derudover skal ministeriet ikke blande sig i de frie skolers forhold. Dette var en ajourføring og rationalisering der stort set gælder stadigvæk.

EN: Kommunalreformen og den ny styrelseslov for folkeskolen blev også vedtaget i Deres ministertid, – hvad var Deres overvejelser i den forbindelse?

HL: Det var meget interessant at arbejde med disse love fordi vi kom i kontakt med repræsentanter for så mange organisationer. Og efter mange høringer lykkedes det at få enighed om loven.

På grund af kommunesammenlægningen var det nødvendigt at oprette skolenævn ved alle skoler og dette blev ikke ændret. Men det er forholdet mellem skolenævn, kommission og kommunalbestyrelse. Der er ikke længere et kommunalbestyrelsesmedlem i skolenævnene. Når vi besluttede det i sin tid var det fordi skolenævnene ingen midler havde og vi mente at det var nødvendigt, at der var en tilstede i skolenævnet der var med til at skaffe pengene. Den ordning blev nok for bureaukratisk. Nu har skolenævnene jo også en vis økonomisk dispositionsret. Jeg mener skolenævnene er en god nyskabelse. Men det er beklageligt, at ikke så mange

deltager i valgene, – for det er jo samarbejdet skole og hjem der er det centrale.

EN: Hvad var de vigtigste reformer i Deres ministertid?

HL: Det var nok 9-punktsprogrammet, – det var også den reform der gav de største politiske problemer. Af andre vigtige beslutninger var den universitetslov jeg allerede har nævnt, de nye universiteters placering og loven om støtte til de frie skoler.

EN: De har været medlem af CUR, savnes dette organ?

HL: Nej, det tror jeg faktisk ikke. Det var jo et stort og vanskeligt håndterligt organ som måske også var forkert sammensat. Det var efter min opfattelse i for høj grad præget af institutionerne. Og forældresynspunktet manglede. Samtidig må vi sige, at CUR udrettede meget godt. Tag nu U-90. Der er meget godt heri, selvom lighedsprincippet nok er for dominerende og et individssynspunkt i større grad burde have været inddraget. Efter min opfattelse ramte meget af kritikken af U-90 ved siden af.

EN: De har været medlem af radiorådet i mange år. Hvad er radiorådets opgave efter Deres mening?

HL: At fastholde alsidighedsprincippet, – programmerne skal medarbejderne have ansvaret for. Jeg var i det hele taget modstander af den politiske indblanding der har været så dominerende. Mit ideal er en ordning som den der nu laves for Program 2, – en styrelse der har det økonomiske ansvar. Og så skal programchefer og medarbejdere lave programmerne. Det kan et folkevalgt organ ikke.

EN: Hvad ville De som minister have gjort i dag?

HL: Det spekulerer jeg sandelig ikke meget på. Når man er gået som minister, er man gået. Jeg ved ikke om man under de givne vilkår, med de stramme økonomiske rammer, kunne have undgået en del af indgrebene. Økonomiske vilkår må jo altid respekteres. Når det gælder folkeskolen vil jeg gentage hvad jeg allerede har sagt: de praktiske fag bør have en langt større plads, – det er måske en fare at folketingsmænd høre til den gruppe der er kommet for nemt gennem folkeskolen. Desuden mener jeg der bør gøres en indsats for erhvervsuddannelserne, dette er et område der har været bagefter. Og så mener jeg desuden, at det var ønskeligt, hvis der blev skabt større ligestilling mellem drenge og piger ved erhvervsvalget. Her er der nok snarere tale om en holdningsændring end om en reform.

EN: Hvad vil De ønske for udviklingen fremover?

HL: Jeg vil ønske at man kunne udnytte de mange muligheder som den nye teknik giver og som de nye opfindelser indeholder. Jeg tror ikke man skal frygte dem, som så mange gør. Desuden ønsker jeg at man giver større plads for individets personlige udvikling. Til dem der ser så pessimistisk på fremtiden vil jeg sige, at det er den tekniske udvikling, der har gjort det muligt for mange at være optaget af andet end dagen og vejen. Langt de fleste havde ikke tid til meget andet end at tjene til det daglige brød for 40-50 år siden, og så var der for de allerfleste ikke megen tid til den personlige udvikling.